

REGIONÁLNÍ POLITIKA A REGIONÁLNÍ ROZVOJ

Přednáška č. 3

TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

1. NEOKLASICKÉ A NEOLIBERÁLNÍ TEORIE REGIONÁLNÍHO ROZVOJE

1.1 Lokalizační teorie

- jsou považovány za **nejstarší součást** či spíše **předchůdce teorií regionálního rozvoje**; vyznačují se výrazně neoklasickým založením a jejich **cílem** bylo **nalezení faktorů ovlivňujících lokalizaci ekonomických aktivit a vysvětlení prostorového rozmístění ekonomiky**
- nejstarší pokusy o vysvětlení lokalizace ekonomických aktivit pocházejí již ze 17. a 18. století, za **vrchol snah** této nejstarší generace je považována **studie J. H. von Thüнена** (1826), věnovaná pravidelnostem v rozmístění jednotlivých typů zemědělských aktivit

Čtyři základní směry v rámci neoklasických lokalizačních teorií:

- 1) snaha o vysvětlení **lokalizačních rozhodnutí jednotlivých firem** (A. Weber, 1904/1928)
- 2) zkoumání vzájemné **závislosti lokalizačních rozhodnutí různých firem** (H. Hotelling, 1929)
- 3) **behaviorální paradigma** (J. Wolpert, 1964), vyzdvižení měkkých faktorů percepce, rozhodování a lokalizace, subjektivní vnímání aktérů
- 4) **teorie regionální rovnováhy** – cílem vysvětlení prostorového uspořádání ekonomiky jako celku; nejznámější **teorie centrálních míst** (J. H. von Thünen, 1826/1966; A. Weber, 1928 → W. Christaller, 1933/1966 → A. Lösch, 1944);
 - teorie centrálních míst vychází ze **základní geografické zákonitosti**, tj. **poklesu počtu středisek v závislosti na jejich významu resp. velikosti** (např. z pohledu počtu obyvatel)
 - Christaller se soustředil pouze na **maloobchodní funkci měst**, vycházel ze **dvou základních parametrů: z max. vzdálenosti, ze které je zákazník ochoten pro dané zboží dojet a z min. velikosti trhu, která umožňuje existenci prodejního místa** → **za ideálních předpokladů existuje prostorová organizace založená na pravidelných šestiúhelnících, kdy střediska jsou umístěna vždy ve středu šestiúhelníků**
 - sedm typů maloobchodních zařízení s prostorovou organizací založenou na jiném systému šestiúhelníků, přičemž střediska vyššího řádu plní i funkce středisek vyššího řádu → tím **vzniká hierarchie centrálních míst s příslušným zázemím** resp. spádovou oblastí ve tvaru šestiúhelníku
 - hierarchie centrálních míst může být podle Christallera vytvářena třemi způsoby: tržní princip (tzv. k-funkce, $k=3$ - vyjadřuje poměr počtu středisek nižšího a vyššího řádu), dopravní princip ($k=4$) a administrativní princip ($k=7$)
 - **hlavním přínosem** této teorie je **snaha o vysvětlení geografické organizace společnosti jako celku** včetně pokusu o definici celého systému středisek a regionů

- hlavním **nedostatkem** teorie je její čistě **geometrický přístup** předpokládající, že sídelní systém se nachází na homogenní rovině (inspirace podmínkami jižního Německa)
- **teorie centrálních míst představuje** v podstatě **převedení neoklasického modelu ekonomiky do ideálního prostoru** → velmi hrubá míra abstrakce a idealizace skutečnosti → závěry odpovídají realitě jen ve velmi hrubých rysech
- na práce Webera a Löscheho navázal **zakladatel tzv. regionální vědy Walter Isard**, který se snažil propojit ekonomii, geografii a prostorové plánování, tedy transformovat převážně deskriptivní regionální ekonomii v exaktní a teoreticky vyspělou vědu; Isardovy práce ovlivnily významnou skupinu geografů, zejména stoupenců tzv. kvantitativní revoluce
- do moderní geografie pronikly **lokalizační teorie** až v 60. letech, ale poměrně brzy byly ze zásadních důvodů **kritizovány**: především pro **nerealistická zjednodušování reality** (typická pro původní neoklasické přístupy), **pro ahistoričnost, hrubé amorfní pojetí prostoru, redukci některých sociálních problémů na prostorové...**
- klasické lokalizační teorie jsou do značné míry v současnosti opuštěny, výjimku představuje tzv. škola nové ekonomické geografie; přesto představují lokalizační teorie důležitý stupeň v pojetí regionálního růstu a ve vývoji regionálního výzkumu
- za nejpodstatnější **přínos** teorií lokalizace lze označit **systematické studium aglomeračních efektů**, které tvoří součást teorií regionálního rozvoje do současnosti
- s konceptem lokalizačních faktorů se v oblasti regionálního výzkumu pracuje dodnes, zejména v souvislosti se **zahraničními investicemi a výběrem lokalit pro nové závody**, příp. u **lokalizací hypermarketů, logistických center** apod.
- soulad mezi lokalizačními teoriemi a skutečným rozhodováním o lokalizaci podniků je však jen rámcový a platí vlastně jen pro relativně **omezenou skupinu tzv. mezinárodních mobilních investic – nových investic, ne reinvestovaného kapitálu v téže zemi** (jedná se o investice, u kterých je lokalizace do značné míry libovolná a investoři se snaží u vlád získat co nejtědřejší investiční pobídku...)
- lokalizační faktory tedy nejsou ničím pevně daným, naopak u tohoto typu investic hrají dotace na vytvořená pracovní místa, daňové úlevy a další zvýhodnění rozhodující roli při výběru lokalit pro investování a jasně tak dokládají **proměnlivost lokalizačních faktorů** a odlišnost všeobecných modelů prostorové organizace
- za hlavní lokalizační faktory, které ovlivňují lokalizační rozhodování nadnárodních firem, jsou v současnosti považovány na **národní úrovni** především **makroekonomická a politická stabilita, úroveň cenové hladiny a tržní potenciál**; na **regionální úrovni** pak **dostatek pracovních sil s odpovídající kvalifikací, dostatek a výhodná cena pozemků, kvalita infrastruktury, blízkost vzdělávací a vědecko-výzkumné základny, kvalita životního prostředí, dopravní dostupnost, průmyslové tradice**, apod.
- význam těchto faktorů se liší především podle hlavního **motivu**, který vede investora k rozhodnutí o investici v zahraničí:
 - 1) **snaha o minimalizaci nákladů** – význam mají hlavně ceny vstupů (pracovních sil, energie, pozemků, pojištění...) v hostitelské ekonomice; zejména investice do výroby mimo metropolitní regiony s nižší cenovou hladinou

- 2) **úsilí o proniknutí na nový trh** se zajímavým tržním potenciálem; často investice do sektoru služeb (vyšších služeb) v metropolitních oblastech s největším tržním potenciálem

1.2. Jednosektorový model

- představuje první a nejjednodušší pokus neoklasické teorie o vysvětlení hospodářského růstu deduktivním způsobem – je odvozen z obecných předpokladů neoklasické teorie
- tento model předpokládá, že meziregionální mobilita produkčních faktorů bude směřovat do oblastí s nejvyšším výnosem → mobilita kapitálu a pracovních sil bude protisměrná a bude tak přispívat ke snižování rozdílů mezi regiony

1.3. Dvousektorový model

- vychází z existence dvou sektorů s rozdílnou produktivitou; růst objemu produkce regionu může být způsoben přesunem produkčních faktorů do sektoru s vyšší produktivitou
- tento model opouští silně zjednodušující předpoklad o homogenitě ekonomiky regionů

1.4. Růstové účetnictví

- nový impuls pro neoklasické teorie po 2. světové válce v souvislosti s rozvojem statistických metod; rozvoj ekonometrických metod využívaných v novém oboru „růstového účetnictví“
- výsledkem empirických studií založených na metodách růstového účetnictví bylo zjištění, že pro vysvětlení rozdílným měř růstu nejsou dostatečné tradiční výrobní faktory a jejich změny, ale především **rozdílná produktivita práce**

1.5. Nová ekonomická geografie a nová teorie růstu

- za čelné představitele jsou považováni P. Krugman, W. Arthur a P. Romer
- oba teoretické směry vycházejí z metodologických předpokladů neoklasické ekonomické školy
- autoři těchto teorií se pokoušejí zohlednit **význam historie a mechanismu pozitivní zpětné vazby** (založené na **vlivu technologií** a na existenci vnějších úspor) **pro hospodářský růst**; využívají řadu praktických poznatků o charakteru technologií a technologických změn a začleňují je do zdokonalených matematických modelů
- technologická výhoda určitého regionu může podle Krugmana vyústit v technologický „*lock-in*“ (uzamčení) jednotlivých regionů a v konkrétní formy regionální spolupráce; vychází z předpokladu, že lidské zdroje jsou méně mobilní než jiné zdroje (kapitál, suroviny) a zároveň představují hlavní složku tzv. endogenního růstu, tj. růstu, na který se nevztahují klesající výnosy; podobně jako v tradičních lokalizačních modelech tak i u Krugmana hrají značnou roli v utváření specializovaných průmyslových oblastí dopravní náklady a náklady na mobilitu pracovní síly
- teorie této skupiny také používají koncept ***path dependency* (teorie závislosti na zvolené cestě)**, kdy náhodný jev může mít dlouhodobý, kumulativní vliv na organizaci prostoru
- koncept závislosti na zvolené cestě vyvolaný náhodnou událostí v historii považují zastánci teorie za hlavní faktor ovlivňující lokalizaci → tedy na souběhu několika historických okolností závisí, kterého z několika možných stavů rovnováhy bude dosaženo

- modely nové ekonomické geografie zdůrazňují také **význam iniciativy jednotlivců** (ve shodě s neoliberálními přístupy) **pro vývoj regionů**; skepticky se zastánci tohoto směru staví ke snahám o intenzivní snižování regionálních rozdílů ze strany států a jsou přesvědčeni o **potřebě co největšího omezení státních intervencí**
- případné státní intervence doporučují decentralizovat na regiony a směřovat na stimulaci zvyšování kvality výroby a specializaci na úrovni malých a středních firem

2. KEYNESIÁNSKÉ OBDOBÍ

TEORIE SKUPINY „JÁDRO – PERIFERIE“

2.1. Teorie exportní základny

- hlavním představitelem Douglas C. North
- v regionálních modelech se v 30. letech objevil nový prvek – rozlišování zaměstnanosti v základním (exportním) a doplňkovém (obslužném) sektoru
- z historického vývoje amerických regionů North odvodil dominantní roli exportu a upozornil na možnost, že regiony nemusejí během vývoje projít všemi fázemi, ale mohou některé etapy přeskočit a dosáhnout rovnou fáze, kdy **dochází k výrazné specializaci a zaměření na rozvoj exportních odvětví** → v této souvislosti **North odmítá názor, že bez industrializace není možno dosáhnout rozvoje** → úspěch rozvoje daného regionu tedy závisí na schopnosti vyrobit úspěšnou exportní komoditu (souvislost s tehdy rozšířenými lokalizačními teoriemi...)
- základem Northovy teorie exportní základny je rozlišení ekonomiky do dvou hlavních sektorů:
 - 1) do **základního (exportního) sektoru** jsou počítána odvětví, která produkují zboží a služby určené na export
 - 2) doplňková (obslužná) odvětví jsou pak ta, která zabezpečují chod odvětví základního sektoru
- region musí disponovat ve své produkci určitou **konkurenční výhodou**, která je dána existencí určitého zboží (i neprůmyslového); s rostoucí velikostí regionu role exportu klesá
- za hlavní mechanismus, který působí z dlouhodobého hlediska na vyrovnávání meziregionálních rozdílů, považuje North **mobilitu výrobních faktorů** – ta je ve vyspělých zemích podle něj dostatečná, a to zejména **díky poklesům dopravních nákladů** → není tedy třeba do procesu regionální diferenciaci zasahovat

2.2. Harrod – Domarův růstový model

- model je možné považovat za nejbližší keynesiánskému pojetí ekonomiky; vznikl ve 40. letech; **ukazuje výraznou tendenci ekonomiky k nerovnovážnému vývoji**
- hlavní představitelé E. D. Domar a R. F. Harrod
- Harrod rozlišuje ve svém modelu 4 míry růstu:
 - 1) přirozenou míru růstu (danou přírůstkem obyvatelstva a technickým pokrokem)
 - 2) zaručenou míru růstu (takové tempo růstu národního důchodu, které udržuje rovnost plánovaných úspor a plánovaných investic)
 - 3) anticipovanou míru růstu
 - 4) realizovanou míru růstu
- k rovnovážnému stavu může dojít jen za předpokladu rovnosti přirozené a zaručené míry růstu a oběma mírám se musí dále rovnat také míra anticipovaného

růstu... Harrod se tak snaží specifikovat podmínky, za nichž by v ekonomice mohl nastat rovnovážný stav, ale na druhé straně dokazuje, že k němu **vlastně téměř nikdy dojít nemůže**

2.3. Teorie růstových pólů

- zakladatel **F. Perroux**, který navazuje na práce L. Walrase (teorie vzájemné závislosti průmyslu), W. Leontiefa (vnitřní vzájemné závislosti ekonomického systému) a J. Schumpetera (dynamická teorie rozvoje založená na inovacích)
 - přestože Perroux **chápe** ve své klíčové práci z 50. let **regiony velmi abstraktně**, spíše jako určité sféry vlivu v ekonomice, je paradoxem, že právě **Perrouxova teorie pólů růstu** se stala **jednou z nejznámějších teorií regionálního rozvoje**, která byla navíc v mnoha vyspělých zemích **prakticky aplikována**
 - **regionální aspekt této teorie byl později rozpracován dalšími autory, a to často s využitím analogie s analýzami „input – output“** (analýza se používá hlavně pro simulování možných změn v regionu v důsledku zvýšení poptávky po zboží produkovaném v regionu - tzv. **tabulka matice „vstup – výstup“**)
 - k rozšíření Perrouxovy teorie přispěl zejména **J. Boudeville**, který se pokusil propojit Perrouxovu induktivní teorii s Christallerovou a Löschovou deduktivní teorií centrálních míst (60. léta) a nazval ji **teorií růstových center a růstových os**
 - za **růstové centrum (pól růstu)** Boudeville považuje **soubor dynamických a vzájemně propojených odvětví, které jsou soustředěny kolem hnacího odvětví**
 - za hlavní **faktor regionálního růstu** přitom Boudeville podobně jako Perroux považuje **klíčová odvětví**, definovaná jako taková **hnací odvětví, u kterých růst produkce indukuje ještě výraznější nárůst v hnaných odvětvích**
- podobné rysy v tomto pojetí mechanismů vykazují také koncept tzv. **územně výrobních komplexů**, jehož autorem je **N. N. Kolosovskij** (dále ho rozvedli především Probst, Sauškin a Kalašnikova), a který se paralelně vyvíjel v Sovětském svazu a v různých modifikacích (zejména prostorových) byl prosazován v celém bývalém socialistickém sektoru
- územně výrobní komplex je chápán jako **seskupení navzájem navazujících ekonomických aktivit, které odpovídají přirozeným a ekonomickým podmínkám daného regionu, čímž je dosahováno hospodářských efektů**
 - hlavní rozdíl od teorie pólů růstu: územně výrobní komplex je výsledkem cílevědomé lokalizační aktivity v podmínkách centrálně plánované ekonomiky
 - v 50. a 60. letech 20. století se stala teorie růstových center základem pro některá konkrétní opatření v rámci regionální politiky v několika zemích; **za hnací odvětví byl pokládán automobilový průmysl, ocelářství i chemie**
 - lokalizace nových závodů těchto odvětví byla v některých případech (Velká Británie, jižní Itálie, Francie, rozvojové země) směřována do zaostávajících regionů, aby byl iniciován rozvoj celého regionu
 - **výsledky těchto opatření však nebyly přesvědčivé a zůstaly daleko za očekáváním;** důvody: povrchní analýza regionálního rozvoje, podcenění kritické velikosti pro vytvoření nového centra růstu, nedostatečná analýza vazeb nově zakládaného závodu hnacího odvětví, politický tlak na rovnoměrnější využívání prostředků než riskantní sázka na vznik jednoho centra... → **pro povzbuzení ekonomického růstu**

zaostávajících regionů nestačí jen alokace dynamických odvětví, ale je nutno změnit celé sociální a ekonomické prostředí regionu..., což je velmi těžké

- teorie růstových center měla již v době vrcholu své popularity v 60. letech **významné odpůrce**; např. J. R. Lasuén **kritizoval** na konci 60. let mnoho prvků této teorie: především **nedostatečnou definici hnacích odvětví, zanedbání institucionálních otázek**, rozpor mezi údajným polarizačním efektem a stabilitou sídelní struktury, opuštění schumpeteriánského konceptu inovací jakožto motoru růstu a její nahrazení hrubou metodou *input – output*...
- Lasuén velmi **podporoval inovace** resp. jejich vznik, šíření znalostí o inovacích a implementaci inovací jako klíčový prvek v rozvoji ekonomiky; zdůrazňoval také, že **růstový potenciál** mají především **firmy terciérního a kvartérního sektoru**, nikoliv tehdy převážně podporovaný sekundér

2.4. Teorie kumulovaných příčin

- hlavní představitel švédský ekonom Gunar Myrdal – **odmítá hypotézu o automatické tendenci sociálního systému ke stabilizaci** a tvrdí, že změna nevyvolá reakci opačného směru, ale další změny, které ji umocní
- Myrdal ve svých pracích na konci 50. let tvrdí, že **problémy nerovnoměrného regionálního rozvoje je třeba studovat v souvislosti s analýzou sociálních rozdílů**, což je oblast, která byla podle něj velmi zanedbána → stávající ekonomické teorie považuje za nerealistické a upřednostňuje „problémový“ multidisciplinární přístup
- podle Myrdala **působení tržních sil a pohyb kapitálu, zdrojů a pracovních sil** nevede ke stavu rovnováhy (jak předpokládala neoklasická teorie), ale naopak **ke zvýšení rozdílů** → jakmile se některý region z jakýchkoliv důvodů vyvíjí rychleji než ostatní regiony, bude se rozdíl mezi tímto regionem a ostatními regiony dále zvětšovat
 - **klíčovým důvodem** pro další **růst vyspělých regionů** je, podle Myrdala a jeho následovatelů, **větší rozdíl v produktivitě práce mezi vyspělými a zaostávajícími regiony** než rozdíl mezi těmito regiony v úrovni mezd
 - **pracovní síla ve vyspělých regionech** je vzhledem ke své vysoké produktivitě **relativně levnější než v zaostávajících regionech** – tyto kumulativní mechanismy jsou vzájemně provázané a ve vyspělých regionech vedou k vývoji, který Myrdal označuje jako **růstová spirála** → tento vývoj je charakteristický odčerpáváním zdrojů růstu (kapitálu a perspektivní pracovní síly) z méně vyspělých do vyspělých regionů
 - pozitivní efekty (*spread effects*) působící z vyspělých na zaostalejší regiony jsou spíše výjimečné
- **za základní nástroj k překonání zaostalosti považuje Myrdal integrovaný rozvojový plán**, který umožní realizaci celospolečensky prospěšných investičních akcí, jež jsou samy o sobě neziskové, ale umožní dosáhnout vnějších úspor dalším subjektům a nastartovat růst
- především ve vyspělých státech se pozitivně projevuje **podpora mnoha sfér z veřejných zdrojů, např. výstavbou dopravní a jiné infrastruktury, rozvojem školství a zdravotnictví, decentralizací kompetencí a zdrojů na orgány místní správy**..., Myrdal tak přisuzuje roli státu v ekonomice zřetelně velký význam...
→ **schopnost státních orgánů efektivně využívat veřejné zdroje resp. racionalitu v rozhodování ve veřejném sektoru vůbec však, jak se později ukázalo, přecenil**

- přes četné kritiky je třeba vyzdvihnout, že ve svých pracích si Myrdal již plně uvědomil **význam institucí pro rozvoj** a v jeho myšlenkách je tak možno nalézt **prvky institucionalismu**, který se významněji prosadil až o několik desetiletí později
- snaha o multioborový přístup (propojení ekonomických, sociologických a politologických přístupů)
- **Myrdalova teorie se stala jedním ze zdrojů pro koncipování poválečné švédské hospodářské politiky**; její hodnocení je kontroverzní, neboť její aplikace sice vedla k výraznému růstu životní úrovně, ale současně vedla i k expanzi veřejného sektoru, vysokým daním a k postupné ztrátě konkurenceschopnosti (v 90. letech se mluvilo dokonce o krizi „skandinávského modelu“)

2.5. Teorie nerovnoměrného rozvoje

- podobnou teorii, patřící také do skupiny modelů jádro – periferie vytvořil v prakticky stejné době jako G. Myrdal také **Albert Hirschman**
- pro vytvoření své teorie čerpal do značné míry ze zkušeností z pobytu v **Latinské Americe**, kde působil jako ekonomický expert → věnuje se zejména otázkám možnosti rozvoje v rozvojových zemích
- podle Hirschmana není největším problémem rozvojových zemí nedostatek kapitálu, ale **spíše neochota či neschopnost jej investovat** – důležitější je v první fázi transfer schopností a znalostí, kterých je v rozvojových zemích nedostatek
- při řešení tradičního dilematu, zda nejprve investovat do výroby, i když neexistuje dostatečná infrastruktura nebo nejprve investovat do infrastruktury a tím vytvořit předpoklady pro rozvoj výroby, se Hirschman přiklání k první možnosti – **dostatek infrastruktury nevyvolá nutně rozvoj výroby, zatímco opačně tato vazba existuje** – rozvoj výroby vyvolá silný tlak na rozvoj infrastruktury
- z hlediska teorií regionálního rozvoje je nejcennější částí Hirschmanovy práce ta, která je věnována **mechanismům šíření růstu na mezinárodní a mezistátní úrovni**
- Hirschman považuje za danou skutečnost, že k **růstu nedochází všude ve stejnou dobu**; jakmile k růstu dojde, dají se do pohybu mohutné síly, které způsobí prostorovou koncentraci růstu do oblastí kolem původního centra růstu → v zemi, která má dosáhnout vyšší ekonomické úrovně se musí nejprve rozvinout jedno nebo více regionálních center
- potřeba vzniku center či pólů růstu znamená, že meziregionální či mezistátní rozdíly jsou nezbytnou podmínkou pro růst samotný a v geografickém světle **musí být tedy růst nezbytně nerovnoměrný**
- Hirschman předpokládá, že jakmile dojde k velkému růstu v některém regionu, spustí se celý komplex diferenciačních mechanismů, které působí na ostatní území; analýzu těchto mechanismů provádí Hirschman na **základě modelu vztahů dvou regionů** – vyspělého, který označuje jako **sever** a zaostalého **jihu** (např. Itálie po sjednocení; podobný efekt také po vytvoření Československa ve směru Z – V...)
- za nejvýznamnější **pozitivní mechanismy**, kterými vyspělý sever působí na rozvoj zaostalého jihu, považuje Hirschman **zvýšení nákupů zboží produkovaného na jihu a investice plynoucí ze severu na jih**
- za nejvýznamnější a nejčastěji pozorovaný **negativní mechanismus** považuje Hirschman **selektivní migraci** (klíčových techniků, manažerů – „odliv mozků“ a

podnikatelů); k dalším negativním mechanismům se řadí **vytlačování méně kvalitního zboží produkovaného na jihu kvalitnějším zbožím ze severu, opatření v zahraničněobchodní politice s negativním dopadem na region jih, odliv malého množství kapitálu**, který jih vytvořil na sever a další

- Hirschman je přesvědčen, že po určité době **pozitivní mechanismy převládnu**, neboť rozvoj jihu je i v zájmu severu (jih by měl fungovat pro sever jako dodavatel i odbytiště výrobků)
- pokud však dojde ke zřetelnému převážení negativních mechanismů nad pozitivními, je to podle Hirschmana **důvod pro intervenci státu** a snahu o změnu této situace; nejvýznamnějším způsobem, jak může hospodářská politika napomoci rozvoji jednotlivých regionů, je prostřednictvím veřejných investic; i zde však Hirschman preferuje nejprve podpořit sever později veřejnými investicemi či jinými nástroji (např. daňovými úlevami) podpořit jih
- Hirschman, podobně jako Myrdal, ve své teorii staví do kontrastu pozitivní a negativní procesy, jimiž jádro ovlivňuje rozvoj periferie; problémem při rozlišování procesů na pozitivní a negativní je často skutečnost, že **stejný mechanismus může v různých vývojových fázích působit opačným směrem**
- např. po fázi koncentrace výrobních a zejména řídicích funkcí do jádra dochází v některých státech/regionech k dekoncentraci těchto aktivit do zázemí aglomerací – z důvodů lepšího životního prostředí, neexistence kongescí, dostatku kvalifikovaných pracovních sil i nižších cen nemovitostí (jak aktuální...)
- společným rysem Myrdalovy a Hirschmanovy teorie je **předpoklad dlouhodobé existence prostorově nerovnoměrného vývoje**, který vyžaduje nějakou formu intervence státu; oba autoři dokázali překročit úzké ekonomické pojetí růstu a věnovali se např. i politickým, institucionálním a sociopsychologickým faktorům → do jisté míry je lze považovat i za **předchůdce novějších teorií institucionálního směru**

2.6. Teorie polarizovaného rozvoje

- teorie nerovnoměrného rozvoje dále rozpracoval John Friedmann, který je autorem „obecné teorie polarizovaného rozvoje“ a který rovněž zavedl **pojem „jádro – periferie“** (*core – periphery*), místo doposud roztříštěné terminologie

- Friedmann vychází z myšlenky nerovnoměrného rozdělení moci v ekonomice a ve společnosti, která vyústí ve vytvoření takové struktury vzájemných vztahů, která je **výhodnější pro jádro**

- základním rozlišujícím znakem mezi regiony jádra a periferie je **míra jejich autonomie** resp. závislosti na jiných regionech; druhým charakteristickým rysem jádra (kromě vysokého stupně autonomie) je podle Friedmanna také **schopnost tvorby inovací** → dochází k dalšímu posilování dominance jádra nad periferií

- samotný model jádro – periferie považuje Friedmann za druhý stupeň vývoje prostorové ekonomiky, jejíž vývoj rozdělil do **4 fází**:
 1. **preindustriální společnost** jen s ostrůvky ekonomických aktivit
 2. „vazba“ **jádro – periferie**
 3. **disperze ekonomické aktivity** a do jisté míry i **řídicích funkcí do periferie**
 4. **integrovaná ekonomika**, kdy převládají vzájemné závislosti mezi již víceméně rozvinutými oblastmi

- Friedmann považuje za nutné posílit pozitivní vazby jádra na periferii a omezení závislosti periferie na jádru → transformaci vztahů mezi jádrem a periferií na méně polarizované považuje za základní podmínku trvale udržitelného růstu
- Friedmannova teorie polarizovaného rozvoje je významná především proto, že oproti Perrouxově ryze ekonomické teorii zdůrazňuje **význam institucionálních struktur a behaviorálních faktorů pro regionální rozvoj** a široce využívá konceptu autority a podřízenosti – a to ve zřetelně strukturalistickém pojetí – předznamenává tak následující období strukturalisticky založených neomarxistických teorií regionálního rozvoje